

Ali Taştekin, *Dilde İşte Fikirde Türkçe*, Kitabevi, İstanbul 2017, 141 s. (ISBN: 978-605-9506-30-4).

Türk dili dünyada konuşulan diller arasında köken bakımından en eski, coğrafi dağılım bakımından en geniş alana yayılmış ve konuşur açısından da en çok konuşanı olan dillerden biridir.

Türkçenin tarihî devirler boyunca çok geniş bir alana yayılmış olması ve Türk topluluklarının bulunduğu coğrafyada birçok değişik kültürün bir arada bulunmasının bir neticesi olarak dil ile ilgili birçok sorunun ortaya çıkması doğaldır. Ali Taştekin'in bu çalışması, Türkiye'deki üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde okutulan Türkçenin Aktüel Meseleleri derslerinde kullanılmak üzere ders kitabı olarak hazırlanmıştır. Kitap, Türkçede karşılaşılan dil sorunlarının sebep ve sonuçları üzerinde durarak çözüm önerileri sunmakta, Türk dilinin gün geçtikçe yabancı dillerin istilasına uğraması ve yozlaşmasının sebeplerini ortaya koyarak Türk insanının kendi öz kültürüne yabancılaşmasına dikkat çekmektedir.

Yazar, kitabı iki bölümde ele almıştır: “Türk Dili İle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri” ve “Türkçenin Sınırları ve Sevgi Dili”.

Birinci bölüm yirmi alt başlığa ayrılmıştır. Bunlar; “Alfabe Sorunları”, “Ses Bilgisi Sorunları”, “Eklerle İlgili Sorunlar”, “Kelime Bilgisi Sorunları”, “Cümle Bilgisi Sorunları”, “Gramer İle İlgili Sorunlar”, “Anlam Bilgisi Sorunları”, “Sözlükle İlgili Sorunlar”, “Türk Dilinin Yaşı Sorunu”, “Türk Dünyasında Ortak İletişim Dili Sorunu”, “Ölmek Üzere Olan Diller Sorunu”, “Türkçenin Öğretimi İle İlgili Sorunlar”, “Yabancı Dile Özenti”, “Yabancı Dille Öğretim Sorunu”, “Türkçenin Beslenme Kaynakları Sorunu”, “Türkçenin Güzel ve Etkili Kullanılmaması Sorunu”, “Türkçenin Araştırma ve İnceleme Sorunları”, “Bilim Dili Olarak Türkçe”, “Türkçenin Ağız Atlası Sorunu” ve “Türk Dil Kurumunun Sorunları”dır.

Taştekin, alfabe sorunlarını ortaya koyarken Türkiye Türkçesi ve Çağdaş Türk lehçeleri arasında ortak bir alfabe olmamasından yakınır ve bir an önce Latin kökenli ortak Türk alfabesine geçilmesini (s. 8) önerir. Cumhuriyetin kabulüyle birlikte artık yeni bir alfabeğe geçildiğini belirten yazar, eskiden kullanılan Göktürk, Arap vb. alfabelere dönmenin artık mümkün olmadığını ifade eder ve bunlara özenmenin yersiz ve mânâsız olduğunun altını çizer. Yazar ayrıca Türk alfabesinde olmayan harf ve sembollerin yazıda kullanılmasına (ör. “fax”, “dublex”, “maximum”

gibi yazımlara ve “Q”, “X” gibi harflerin “k” ve “ks” sesi yerine kullanılmasına) şiddetle karşı çıkar (s. 8). Yazarın da haklı olarak belirttiği gibi, bu kullanımlar, yazıda birliğin bozulmasına sebebiyet vermektedir.

“Ses Bilgisi Sorunları”nda Türkçe gramer kitaplarında ortak bir terminolojinin olmaması, seslerin doğru telaffuz edilmesinin gerekliliği, televizyon ve radyolarda görev yapan haber sunucularının Türkçeyi güzel seslendirebilen kişilerden seçilmesine özen gösterilmesi hususlarına dikkat çekilir (s. 13).

“Eklerle İlgili Sorunlar” kısmında eklerin adlandırılışında gramer kitaplarında ortak bir terminoloji olmamasına değinen yazar, ayrıca Türkçede çokluk eki *+lar, +ler* varken İngilizcedeki çokluk (*'s*) ekinin kullanılmasını da eleştirir (s.17). Türkçedeki bütün eklerin tarihî gelişim süreci göz önünde bulundurularak bir ekler sözlüğü yapılmasını teklif eder.

Kitapta “Kelime Bilgisi Sorunları” bölümü, kanaatimce en dikkat çekici kısımlardan biridir. Türkçeye giren yabancı kelimelerin istilasına dikkat çeken yazar, yabancı terimlerin bire bir Türkçeye girmesine karşı çıkararak bunların yerine Türkçe karşılıklar bulunması gerektiğini ifade eder. “Katil kelimeler” olarak gördüğü kelimelerin Türkçenin ifade gücünü zayıflattığını düşünür. Yazar, “yoğun” kelimesinin kullanımına dikkat çeker ve buna örnek verir: “... Eskiden polisimiz sıkı tedbirler, caydırıcı tedbirler, ciddi tedbirler... alırdı. Şimdi her işimiz yoğun, yoğunlaştı.” (s. 22) ifadeleriyle tek bir kelimeyle çeşitli anlamlar ifade etmenin güçlüğüne dikkat çeker. Dilde uydurma kelimelere de karşı çıkan Taştekin, ayrıca Türk dilinin bütün lehçelerini kapsayan bir etimoloji sözlüğünün hazırlanmasını da önerir.

Cümle bilgisi ile ilgili sorunların başında ise nesneyi belirleme ve cümle türlerinin adlandırılması ve sınıflandırılması konusundaki karmaşa dikkat çekmektedir. Yazar, bu sorunların bütün yönleriyle incelenerek en azından orta öğretim müfredatında ortak bir sınıflandırma yoluna gidilmesini önerir.

“Türkçenin Öğretimi İle İlgili Sorunlar” kısmında yabancılara ve Türk uyruklulara verilen eğitimin yetersiz olduğu vurgulanır ve ders kitaplarının yeniden düzenlenmesi yolunda çalışmalar yapılması gerektiği ifade edilir. Bunun ise devlet eliyle yapılması gerektiği belirtilir. Yabancılara Türkçe öğretmek için üniversitelerde öğretmen yetiştiren lisans programları açılmasını teklif eder.

Yazar, yabancı dile özentisi konusuna da değinir ve Türkçenin tarih boyunca Doğu ve Batı kökenli kelimelerle teması sonucu “dil kirliliği” ile karşı karşıya kaldığını söyler (s. 68). “Yabancı dil öğrenmeye evet, yabancı hayranlığına hayır” diyen yazar, Türkçenin zengin söz varlığının, anadilinin inceliklerinin öğrenilerek ona hayran olunmasını istemektedir (s. 71).

Taştekin, Türkçenin korunması için millî bir dil politikasının da şart olduğunu, bilim ve sanatta Türkçenin korunması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için eğitim, öğretim ve kültür politikaları ile desteklenmesi gerektiğini ifade eder.

Kitapta üzerinde durulan sorunlardan biri de Türkçede bir imlâ birliğinin sağlanamamış olmasıdır. Yazar, Türk Dil Kurumu (TDK)'nun yazım kurallarının esas alınması gerektiğini belirtir. Birinci bölümün sonunda TDK'nin Türkçenin sorunlarının üstesinden tek başına gelemeyeceğini, devletin bütün kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının da sorumluluk alması gerektiğini ifade eder.

İkinci ve son bölüm “Türkçenin Sınırları ve Sevgi Dili”dir. Dünyada “yaklaşık 2.5 milyon kişinin” (s. 112) Türkçe konuştuğu ve Türkçenin çok geniş bir coğrafyaya yayıldığı anlatıldıktan sonra köklü bir tarihi ve zengin bir edebiyatı bulunan Türkçenin bir sevgi dili olduğu yorumunda bulunulur. Yazar, Türkçede “gönül” kelimesinin sevgiyi ifade etmede çokça fazla kullanıldığını belirtir (s. 125). “...Türkçede gönül kelimesiyle otuza yakın deyim bulunmaktadır. Kalp, yürek, dil (gönül) kelimeleri ile yüzlerce deyim, atasözü, özdeyiş üretilerek sevginin farklı renk tonları ve musiki ahenkleri ifade edilmektedir.” (s. 126). Ona göre “... Bir dilde sevgi ve güzellikler ile ilgili kelime ve deyimlerin çok olması, bu dili kullanan insanların hayata bakışının, dünya görüşünün tüm insanları kucaklayan bir mahiyette olduğunun belgesi sayılmalıdır.” (s. 127).

Sonuç olarak bu çalışma, Türkçenin güncel sorunlarını belirleme ve çözüm önerileri sunması bakımından değerlendirildiğinde ve ders kitabı olarak okutulabileceği de göz önünde bulundurulduğunda ilerde Türkçe ile ilgili sorunlar üzerinde çalışacak olanlara yol gösterici ve faydalı olacaktır.

Elif TAMBULUT*

* Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili Bilim Dalı, İstanbul / Türkiye, eliftambulut@gmail.com

